

Svartsörådets verksamhetsberättelse 2025/26

Svartsörådets styrelse avger här berättelse över verksamheten under verksamhetsåret 2025/26. Verksamhetsåret har präglats av fortsatt engagemang för Svartsös utveckling, bevarande av öns kultur- och naturvärden samt samverkan mellan bofasta, fritidsboende, företagare, föreningar och myndigheter. Vi samverkar med andra ö-föreningar på de så kallade kärnöarna (Möja, Sandhamn och Nämdö) och är medlemmar i SIKO.

Allmänt

Svartsörådet är en ideell förening som verkar för att Svartsö ska utvecklas och vara en levande ö i Stockholms skärgård. Föreningen arbetar både med bevarandefrågor, exempelvis att värna kulturlandskapet, och med utvecklingsfrågor som gör det möjligt att bo, arbeta och driva verksamhet på och från ön.

Grundidén är samråd och aktiv samverkan mellan bofasta, fritidsboende och myndigheter. Allt arbete i föreningen sker på frivillig basis. Styrelsen har under året arbetat genom löpande kontakter med myndigheter som Värmdö kommun, egna arbetsgrupper och skapat informationsinsatser i frågor som berör öns långsiktiga utveckling.

Öppna landskap och hållbar naturvård

Arbetet med att bevara Svartsös öppna landskap har fortsatt varit en viktig del av Svartsörådets verksamhet. Föreningen har uppmuntrat lokala initiativ som bidrar till att hålla marker öppna, stärka kulturlandskapet och skapa förutsättningar för djurhållning, bete, slåtter och annan hållbar markanvändning.

Genom fonden för öppna landskap har medlemmar och andra engagerade kunnat bidra ekonomiskt till arbetet. Styrelsen har också fortsatt att följa frågor som rör öns naturresurser, markanvändning och långsiktiga förutsättningar för ett levande kulturlandskap i de olika planprocesser som pågår inom kommunen och regionen. Fortsatt stöd är beroende av de bidrag som lämnas till föreningens fond för öppna landskap (Swish 123 6678692).

Under våren 2026 lämnades ett stöd till Svarta Fåret Svartsö AB på 11 000 kr för landskapsvård med djurhållning. Stödet var möjligt genom insamling från medlemmar och genom att donera panten i lanthandeln genom att uppge syftet ”öppna landskap”.

Svartsöruset och gemensamma aktiviteter

Svartsöruset har fortsatt att vara ett uppskattat motionsarrangemang för barn, unga och vuxna. Loppet bidrar till gemenskap på ön och ger samtidigt intäkter som kan användas till framtida aktiviteter.

Arrangemanget har genomförts tack vare ideella krafter, lokala samarbeten och stöd från verksamheter på ön. Styrelsen vill rikta ett särskilt tack till alla funktionärer, deltagare och samarbetspartner som bidragit till att skapa ett välkomnande och positivt evenemang. Särskilt tack till Svartsö lanthandel för generös tilldelning av glassar till deltagande i knatteklassen. Tack också till Svartsö bryggcafé, Bistro Sågen och Svartsö

Kajak för gåvor till prisutdelning i Svartsörusets klasser på distanserna 2, 4 och 8 km. Antalet deltagare har legat på dryga 100 personer.

Information, samråd och lokala frågor

Under verksamhetsåret har Svartsörådet fortsatt att fungera som en plattform för information, dialog och samordning i frågor som berör Svartsö. Det har bland annat handlat om utvecklingsfrågor, ofta knutna till kommunala processer som exempelvis förändrad avfallshantering. Likaså kring regionens planering av sjötrafik och anknytande busstrafik. Andra frågor som varit aktuella är framtiden för Svartsö skola, service till äldre och andra frågor som är viktiga för möjligheten att leva och verka på ön. Vi har aktivt bevakat olika former av kommunal och regional planering som har påverkan på möjligheterna att verka på ön.

En av de viktigare frågorna som involverat föreningen är möjligheterna att bygga och bo på ön. Det pågår visserligen ett detaljplanearbete vid skolan för att möjliggöra nya bostäder, men lika viktigt är att mindre förnyelser kan ske på tillgänglig mark exempelvis vid generationsskiften.

Föreningen har efter behov förmedlat information via webbplats och andra kanaler samt uppmuntrat medlemmar och öbor att delta i samtal och lämna synpunkter i aktuella ärenden.

Dialogpartner till kommunens arbete med skärgårdsutveckling

Svartsörådet har under året varit en aktiv dialogpartner till kommunens projekt kring skärgårdsutveckling. Vi deltar på kontinuerliga dialogmöten och är representerade i kommunens Skärgårdsråd. Där sker ett utbyte av information och erfarenheter mellan ett kommunen och ett stort antal öföreningar inom Värmdö kommun. Protokoll från dessa möten återfinns på kommunens hemsida.

Samverkan på ön

Svartsörådets arbete bygger på samverkan med andra föreningar, företag och enskilda initiativtagare på ön. Genom dialog och praktiskt samarbete vill föreningen bidra till att Svartsö upplevs som en välkomnande plats för boende, besökare och framtida Svartsöbor.

Styrelsen ser det som särskilt viktigt att både fastboende och deltids- eller fritidsboende ges möjlighet att engagera sig i öns utveckling. Medlemskap, ideella insatser och deltagande i arbetsgrupper är centrala delar av föreningens verksamhet. Flera utvecklingsprojekt har förverkligats genom företagare på ön.

Styrelsens arbete

Styrelsen har under verksamhetsåret arbetat löpande med föreningens frågor och med flera arbetsgrupper kopplade till exempelvis öppna landskap, information, sjötrafik, kommunala planeringsfrågor och skolfrågor. Arbetet har bedrivits ideellt och med ambitionen att ta tillvara engagemang, kunskap och initiativ från medlemmar och andra på ön. Styrelsens möten har huvudsakligen skett i digital form eller blandat med fysisk närvaro. Styrelsen har haft 6 möten under verksamhetsåret.

Några exempel på frågor som funnits på styrelsens agenda:

- *Vildsvinen* och dess härjningar på ön har bekymrat många. Vi har fört upp frågan till kommunen och till länsstyrelsen och påtalat de skadeverkningar som följt av vildsvinens framfart allmänt på ön, i skogen och på fastigheter. En minskning av antalet vildsvin kan dock bara ske genom en ökad samverkan och aktivitet mellan markägare och jägare. Skulle det önskas en bredare samverkan har föreningen sagt att vi bidrar i den mån vi kan.
- Föreningen har aktivt deltagit i frågor kring planering av *sjötrafiken* till och från ön. Vi har lämnat synpunkter i samband med kommunens remissarbete kring regionens trafikplanering (T27) och även samverkat med SIKO, som i sin tur samordnat ställningstagande med Trafikantföreningen. Svartsörådet har särskilt betonat att säsongsförlängningar för verksamheter är beroende av att sjötrafiken bättre anpassas till att besökande kan ta sig fram och tillbaka och besöka exempelvis restauranger under samma dag även utanför sommartid.
- Med Värmdö hamnar har vi fört dialoger kring *parkeringen i Boda* och möjligheter för bofasta att ha särskilda tilläggsplatser för egen båt vid replipunkterna kortare tider.
- Möjligheterna att etablera sig som ny på ön och *hitta en bostad* är en av de viktigare frågorna för öns framtid. Blir vi inte fler bofasta riskerar mycket av den service som vi idag har på ön att försvagas. Under hösten 2026 har vi ambitionen att skapa en träff för dem med byggplaner att träffa kommunens handläggare för ö-specifika frågor (genom en så kallad drop-out eller digitalt). Kommunen har också aviserat enklare hantering av naturvärdesinventeringar för den enskilde. Vi fortsätter att bevaka att de *nya regler som finns i plan- och bygglag* inte riskerar att försvåra byggnation exempel i samband med generationsväxlingar och på redan anspråkstagna fastigheter. Dessvärre är det inte alldeles självklart att föranstaltade lättnader kommer gälla i skärgården. Detaljplanearbetet för eventuell etablering av bostäder vi skolan fortsätter. Samråd kommer ske under tredje kvartalet 2026 och kommunalt beslut förväntas ske sent under 2027. Genom Svartsörådet kommer det vara möjligt att aktivt delta i samråd och andra dialoger.
- *Svartsö skola* har undervisning till och med femte årskursen. Vid skolan finns också en förskola som i dagsläget har fem barn inskrivna. Inför kommande läsår finns inga barn på skolan från Värmdö kommun utan alla barn kommer från Österåkers kommun. Det innebär att ingen skolskjuts går till skolan. Konsekvensen blev också att läraren inte kunde ta sig till skolan och har slutat. Glädjande nog har en lärare som bor på Ingmarsö sökt och fått tjänsten. Under året har vi fört ett antal dialoger med kommunen kring hur skolans attraktivitet kan öka och vilka kommunala insatser som krävs för att skärgårdsskolorna ska överleva. Det finns nu en etablerad samverkan mellan skärgårdskommuner för att diskutera framtidsfrågor. Även genom SIKO förs diskussioner kring hur undervisningen på öar kan ordnas. Vår skola behöver ett större elevunderlag och då måste förstås det finnas barnfamiljer som kan

bosätta sig på ön.

- Kommunens planer på förändring av organisationen för hushållsavfallet för att åstadkomma det som kallas för *fastighetsnära insamling* har varit en återkommande diskussionspunkt på styrelsen och i dialogerna med Värmdö kommun. Vi har sett risker i att den ”fastighetsnära insamlingen” kommer att förverkligas genom att alla måste lämna sitt avfall, även hushållsavfall som idag hämtas vid fastigheten, vid några större uppsamlingskärl på ön.
- Styrelsen har varit involverad i ett antal dialoger kring hur *äldreservicen* ska kunna organiseras på öar utan landförbindelse. Arbetet med att formulera ambitioner och utarbeta plan fortsätter den kommande tiden.
- Även kring *beredskapsfrågorna* på skärgårdsöar har styrelsen fört aktiva diskussioner. Etableringen av så kallade trygghetspunkter kommer att fortsätta och föreningen kan vara en fortsatt samtalspartner för ansvariga myndigheter. Vi har fört fram ett behov av att successivt stärka 5G-nätet för att säkerställa tillgång till digitala kommunikationer och samhällsservice. Någon fortsatt fiberutbyggnad är inte att vänta. Det företag som av PTS tilldelades medel för utbyggnad i skärgården (bl.a. på Svartsö) har meddelat att det inte är ekonomiskt försvarbart och inte heller bedöms kommersiellt genomförbart. Enligt uppgift har medlen återgått till post- och telestyrelsen.
- Svartsörådet har under året varit en *förmedlande länk* mellan några forskningsinstitutioner och verksamheter samt människor på ön. Det har gällt längre forskningsprojekt, men också mer avgränsade utvecklingsprojekt. En del av kontakterna har skett tillsammans med hembygdsföreningen. Vi har också varit en samtalspart till Stockholm Leader för att skapa fler möjligheter att ansöka om medel för utveckling av lokala verksamheter.
- Den på många sätt ökande *besökarna* på ön har föranlett föreningen att påtala ansvaret hos kommunen att anordna lämpliga möjligheter till *offentliga toaletter*. De tidigare ”torrdassen” vid hembygdsgården har stängts av kommunen.
- Föreningen deltar aktivt i kommunens ”skärgårdsprojekt” genom olika *dialogmöten*, de flesta i digital form. I kommunens *skärgårdsråd* representeras föreningen av Lotta Noaksson och Toivo Heinsoo. I styrelsen för *SIKO* (Skärgårdens Intresseföreningars Kontaktorganisation) representerar Martin Hinders föreningen. Även Åsa Norrman från Karklö har Svartsörådet som förening.
- Under året har vi fortsatt utvecklat vår digitala närvaro och kommunikation. Hemsidan svartso.se är under sommarmånaderna mycket välbesökt. I första hand är det Karina Telling McNeil som ansvarar för innehållet.
- **Svartsörådet behöver fler medlemmar** för att säkerställa stöd till olika aktiviteter, främst arbetet och finansieringen av öppna landskap. Det är lätt att bli medlem

genom att **Swisha till 123 667 86 92**. Ange namn och mejladress. Medlemskapet kostar 150 kr och omfattar ett helt hushåll om man vill.

Ekonomi och medlemskap

Föreningens verksamhet finansieras genom medlemsavgifter och frivilliga bidrag. Medlemsavgifterna används till föreningens aktiviteter och till att stödja initiativ som ligger i linje med Svartsörådets ändamål. Eventuellt överskott kan föras vidare till fortsatt verksamhet och till insatser för öppna landskap. Ekonomisk redovisning sker på vår hemsida svartso.se

All verksamhet i föreningen sker på ideell basis.

Avslutning

Styrelsen vill tacka alla medlemmar, samarbetspartner, företagare och öbor som på olika sätt bidragit till Svartsörådets arbete under verksamhetsåret 2025/26. Det ideella engagemanget är en förutsättning för att Svartsö ska fortsätta vara en levande, hållbar och välkomnande ö.

Svartsö i juli 2026

Styrelsen i Svartsörådet

Toivo Heinsoo Martin Hinders Björn Hansson
Charlotte Noaksson Hans Friberg Karina Tellinger McNeil
Olle Wallin Rose-Marie Skogman Therese Kumlin
Yvonne Ahlström Kevin Bamford Newton

Under verksamhetsåret avled Anita Heurlin som var en mångårig medlem av styrelsen.